

דמות המורה בישראל

ההון האנושי, בדמותם של מורי ומורות ישראל, הוא הגורם המכריע בהצלחתה של מערכת החינוך להגשים את מטרותיה ולתת מענה לכל תלמיד ותלמידה. המורה פועל מתוך תחושת שליחות וייעוד, בעל עולם פנימי עשיר, מודע לעצמו, ליכולותיו ויודע להביא את חוזקותיו לידי ביטוי בכיתה ומחוצה לה, ובהזדמנויות חינוכיות שונות.

קיים מגוון אפשרויות לחולל הוראה מוצלחת ולהיות מורה איכותי, והמכנה המשותף להן הוא המחויבות לתלמידים ולבית הספר, המומחיות בתחום התוכן ובהוראתו, ניהול ההוראה והחינוך ולמידה והתמקצעות לאורך הקריירה.

המורה הוא סוכן של החברה הישראלית ושל הקהילה המקומית. בד בבד, הוא בעל מחויבות לצמיחה ולהצלחה של כל **תלמידיו**, כיחידים וכקבוצה. מן המחויבות הזו נגזרים מאפייני **הקשר בין המורה לתלמיד**: קשר חם, דואג ואכפתי, המבוסס על היכרות טובה עם עולמם, על כבוד ועל אמון הדדי, תוך שמירה על כללי אתיקה. מהמחויבות הזאת עולה הצורך להכיר את נורמות ההתפתחות הקוגניטיבית, המוטורית, הרגשית, והחברתית של קבוצת הגיל, הן על מנת לאתר קשיים, והן על מנת להתאים לכל תלמיד **מענה מותאם אישית**. מענה כזה כולל אתגרים וציפיות גבוהות, עם שלל הזדמנויות להצלחה, לצד הזדמנויות חשובות לא פחות לטעות ולהיכשל, באווירה תומכת ולא שיפוטית. לבסוף, מהמחויבות לצמיחה ולהצלחה של כלל התלמידים נגזרת שגרה של **שותפויות למען הצלחת התלמידים** ובית הספר כולו – שותפויות עם מורים עמיתים ועם בעלי תפקידים בבית הספר, שותפויות עם הורים ועם תלמידים, וגם שותפויות עם מעגלים רחבים בקהילה. בעשורים האחרונים, מתחברת תפיסת המחויבות של המורה לתלמידו לתפיסה ערכית של **שילוב והכלה**, כך שהקשר בין מורה לתלמיד, מענה מותאם אישית וגישת השותפויות מקבלים משנה חשיבות כאשר מדובר בצמיחתם ובהצלחתם של תלמידים עם צרכים מיוחדים, תלמידים עולים, ילדים ונוער בסיכון, תלמידים מתרבויות שונות ועוד.

מקצוע ההוראה עתיר בידע מעשי ועיוני. הידע בו אמור להחזיק מורה חולק באופן מסורתי **לידע בתחום הדעת, לידע פדגוגי כללי ולידע בפדגוגיה של תחום הדעת**. בשנים האחרונות, נוספו מגוון סוגי ידע נוספים, ובהם:

- ידע על מיומנויות חשיבה ועל דרכים יעילות לפיתוחן במסגרת הלמידה בתחום הדעת
- ידע פסיכופדגוגי על מיומנויות רגשיות וחברתיות ועל דרכים לפיתוח מיומנויות אלה ביחיד ובקבוצה
- ידע על תפיסות ודילמות ערכיות ועל שילוב ערכים ופיתוח זהות בהוראת תחומי הדעת ובחינוך כיתה
- ידע טכנולוגי וידע על שימוש מיטבי בטכנולוגיה לצורך למידה בכלל, ולצורך למידת תחום הדעת בפרט

בהוראה, כמו בפרופסיות אחרות, קיימת הבחנה בין גוף הידע העיוני ובין המיומנויות, בין מה **שמורים אמורים לדעת ובין מה שמורים אמורים לדעת לעשות**. בתוך המיומנויות, קיימת חשיבות מכרעת ליכולות הנוגעות **לתכנון מעשה ההוראה והחינוך** בטווחי זמן שונים, לבחירת תכנים מעוררי תחושת ערך ורלוונטיות, תוך הבחנה בין תכנית לכיתה כולה ובין תכנית מותאמת אישית. ממד נוסף הוא **היישום בפועל של ההוראה המתוכננת**, החל מהיבטים בסיסיים של ניהול כיתה, ארגון ומשמעת, ועד היבטים של יצירת אקלים בטוח ומערכת יחסים בקבוצה ושל טיפוח מעורבות גבוהה והנעה פנימית אצל התלמידים. לבסוף, הפרקטיקה של ההוראה איכותית נמדדת במידה רבה **באיכות המשוב בכתב ובעל פה לתלמיד**, באופי ההערכה ועד כמה המשוב וההערכה מקדמים למידה ומייצרים עבור התלמיד פיגומים לרכישת ידע, מיומנויות וערכים.

עמוד התווך הרביעי במקצוענות של המורה הוא דמותו של **המורה כ"תלמיד נצחי"**, ולא רק בתור דוגמה ומופת לתלמידו, אלא כחלק מהצורך התמידי להתחדשות במקצוע רב ממדי, עתיר ידע ודינמי. הצרכים המשתנים של החברה, ההתפתחויות הטכנולוגיות וממצאי מחקר יישומי בחינוך ובתחומים משקים – כל אלה מצביעים על דמות מורה ראוי **המתפתח מקצועית באופן תדיר בפני עצמו וכמודל לחיקוי בפני תלמידיו**. בין כל הדרכים בהן מורים יכולים ללמוד תפיסות חינוכיות, ידע ומיומנויות, ישנו מקום חשוב במיוחד ללמידה האותנטית מתוך **חקר העשייה שלו עצמו**, בתהליכים של רפלקציה וניתוח תוצרים והישגים של תלמידים. בייחוד, חקירה כזו יכולה להיות אפקטיבית מאד אם היא מתבצעת במסגרת של **למידה בקהילת עמיתים**, בית ספרית או דיסציפלינרית, הממוקדת סביב שיפור איכות הלמידה והחינוך של התלמידים, ומסתייעת באווירת האמון והמוגנות ללמידה מתצפיות הדדיות, ביקורת עמיתים וניתוח מעמיק של הצלחות וכישלונות.